

# Hợp tác giữa các quốc gia khu vực ASEAN trong việc chống tội phạm ma túy (2015 - 2025)

## 1. Đặt vấn đề

Đông Nam Á là một trong ba khu vực sản xuất ma túy lớn trên thế giới, tập trung tại các quốc gia là Thái Lan, Myanmar và Lào. Theo phương pháp phân tích tài liệu cho thấy các khu vực địa lý được cho là bị ảnh hưởng bởi hoạt động ma túy bất hợp pháp tại khu vực Đông Nam Á, đó là: i) Khu vực thượng lưu sông Mê Kong, đây được coi là trung tâm sản xuất ma túy bất hợp pháp. Phần lớn khu vực này nằm ở Thượng lưu sông Mê Kong, bao gồm biên giới Trung Quốc-Myanmar; biên giới Lào-Myanmar; biên giới Thái Lan-Myanmar; biên giới Thái Lan- Lào và khu vực lân cận biên giới Trung Quốc-Việt Nam; ii) Khu vực trung chuyển là trung tâm sông Mê Kong và hạ lưu được sử dụng để buôn lậu tiền chất ma túy bất hợp pháp, bao gồm Campuchia, Lào, Thái Lan và Việt Nam; iii) Các quốc gia thành viên ASEAN còn lại đang phải đối mặt với những thách thức liên quan đến dòng ma túy bất hợp pháp chảy ra từ khu vực tam giác vàng; iv) Một lượng lớn methamphetamine tiếp tục được sản xuất ở bang Shan, Myanmar và buôn bán từ đó qua Thái Lan và Lào cũng như các tuyến đường mới qua miền trung Myanmar (ASEAN, 2022). Theo nhà nghiên cứu Thu Hà (2023) đã chỉ ra, tuyến đường bộ quan trọng mà những kẻ buôn bán sử dụng, chạy từ Côn Minh (Trung Quốc) sang Lào và đến Chiang Rai của Thái Lan được xác định là hành lang chính để vận chuyển ma túy và tội phạm đã đẩy nguồn cung ma túy qua miền trung Myanmar đến biển Andaman nơi mà đường như ít quốc gia để ý đến tuyến đường này (Thu Hà, 2023).

Tội phạm ma túy không chỉ tìm địa điểm tiêu thụ, mà còn hướng đến đối tượng sử dụng là người trẻ tuổi. Theo công bố của Văn Phòng Liên Hợp quốc về chống ma túy và tội phạm, tuyến đường bộ, các sản phẩm ma túy tổng hợp mới đã xuất hiện trên thị trường để thu hút người dùng trẻ tuổi. Các dạng gói nước trong đó có ma túy đã xuất hiện được tìm thấy ở nhiều quốc gia trong khu vực. Gần đây hơn, một sản phẩm ma túy tổng hợp khác đã thâm nhập thị trường dưới hình thức kẹo mút nhằm lôi kéo thanh thiếu niên. Những chiếc kẹo mút này được phát hiện có chứa nhiều chất ma túy, được đóng gói trong các thương hiệu sản phẩm nổi tiếng, làm ảnh hưởng đến sức khỏe của cộng đồng (UNODC, 2024).

Ngoài ra, trên biển, ma túy trôi dạt trên biển được đóng thành từng bánh, trọng lượng 1 kg, được đóng gói và có thiết bị định vị, để các đối tượng dễ trực vớt đi tiêu thụ. Đây là phương thức, thủ đoạn mới của tội phạm. Theo nghiên cứu của Thái Bình (2024) trong bài viết báo động tình trạng ma túy trôi dạt trên biển cho thấy, các hoạt động buôn bán ma túy càng ngày càng tinh vi, thông qua việc trà

trộn ma túy vào hàng hóa xuất nhập khẩu thông thường (hạt nhựa, thức ăn gia súc, phế liệu...) đưa xuống các cảng biển lớn để vận chuyển đi các nước.

Như vậy, thông qua thực trạng về buôn bán ma túy rất phức tạp ở các quốc gia trong khu vực ASEAN đã được nêu trên, đã cho thấy việc nghiên cứu về chủ đề hợp tác giữa các quốc gia trong khu vực ASEAN trong việc chống tội phạm buôn bán ma túy là điều cần thiết.

Câu hỏi nghiên cứu đặt ra, việc giải quyết vấn nạn về tội phạm ma túy được các nước ASEAN thực hiện như thế nào? Việt Nam đã có những hành động để thực thi hoạt động chống tội phạm ma túy?

## **2. Phương pháp nghiên cứu**

Trong nghiên cứu được trình bày tại bài viết này, tác giả đã sử dụng phương pháp thống kê các số liệu về tình trạng buôn bán ma túy từ năm 2015 đến năm 2025 của các quốc gia khu vực ASEAN như Thái Lan, Myanmar, Lào, Việt Nam. Bên cạnh đó, với phương pháp nghiên cứu tài liệu, tác giả đã tiếp cận các nguồn tài liệu từ Liên Hợp Quốc và khối ASEAN, đó là các báo cáo của ASEAN về tình trạng buôn bán ma túy tại khu vực, báo cáo của Liên Hợp Quốc về ma túy tổng hợp ở Đông Nam Á: diễn biến và thách thức mới nhất, và nguồn nghiên cứu từ các học giả Việt Nam như tác giả Thu Hà, Thái Bình, Văn Liêm. Ngoài ra, phương pháp quan hệ quốc tế cũng được tác giả sử dụng để làm rõ cơ chế hợp tác của các quốc gia khu vực ASEAN trong việc thực hiện phòng chống tội phạm ma túy.

## **3. Kết quả và thảo luận**

### **3.1. Kết quả**

*Thực trạng hợp tác của các nước ASEAN đối với tội phạm ma túy*

*Luận cứ, các nước khu vực ASEAN cùng nhau thiết lập cơ chế hợp tác chống tội phạm ma túy tại khu vực Đông Nam Á: Ma túy bất hợp pháp được sản xuất tại khu vực Đông Nam Á, cụ thể là thuốc phiện, heroin và methamphetamine dạng viên hoặc dạng tinh thể, đã được buôn bán đến các quốc gia trong khu vực ASEAN và các quốc gia khác trên thế giới. Theo Báo cáo của Văn phòng Liên hợp quốc về ma túy và tội phạm ASEAN (2022), “khoảng 823 nghìn kg thuốc phiện; 82 nghìn kg heroin; 1 nghìn triệu viên methamphetamine được sản xuất mỗi năm. Trong giai đoạn 2017-2022, gần 3 triệu người sử dụng ma túy ASEAN đã tiếp cận dịch vụ điều trị trong các quốc gia thành viên ASEAN”.*

Theo Tổ chức hợp tác ma túy ASEAN NARCO (2023) trong Báo cáo giám sát ma túy ASEAN, tại các quốc gia khu vực ASEAN, ngoại trừ Myanmar và Singapore, tội phạm ma túy đa dạng về hành vi. Báo cáo cho thấy tội phạm liên quan đến chất gây nghiện được báo cáo nhiều nhất ở tất cả các quốc gia ASEAN, đặc biệt là methamphetamine, cả dạng viên nén và dạng tinh thể. Có 268.221 tội

phạm liên quan đến chất hướng thần, hơn 100.000 ở Thái Lan, hơn 50.000 ở Malaysia và Philippines, và hơn 40.000 ở Indonesia. Tội phạm liên quan đến thuốc phiện đã được báo cáo ở Malaysia, tiếp theo là Myanmar, Thái Lan, Singapore và Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào (ASEAN NARCO, 2023, tr.15).

Có thể nói, buôn bán ma túy là vấn đề báo động ở Đông Nam Á. Theo Trung tâm hợp tác chống ma túy của ASEAN, 88,0 tội phạm ma túy đã bị bắt giữ trên 100.000 người vào năm 2022, tăng 54,3% so với năm 2021. Trong số này, 77,9% là kẻ buôn bán chất gây nghiện, 10,3% là kẻ buôn bán thuốc phiện/thuốc phiện, 6,3% là kẻ buôn bán cần sa và 4,4% là kẻ buôn bán tiền chất ma túy. Có 595.687 tội phạm ma túy trên khắp ASEAN vào năm 2022 (ASEAN NARCO, 2023). Theo Báo cáo năm 2024 của Văn phòng Liên hợp quốc về Ma túy và tội phạm, một kỷ lục 169 tấn methamphetamine đã bị thu giữ tại ASEAN (Josiah Patrick P.Bagayas, 2025).

ASEAN, với tư cách là một tổ chức khu vực đã có những nỗ lực để giải quyết mối đe dọa từ nạn buôn lậu ma túy. Đó là việc thiết lập Mạng lưới giám sát ma túy vào năm 2015 để điều phối công việc của cơ quan kiểm soát ma túy từ các quốc gia thành viên. Năm 2016, ASEAN đã thông qua một kế hoạch làm việc nêu chi tiết các chiến lược và hoạt động nhằm hiện thực hóa một ASEAN không ma túy, đã được thông qua tại Hội nghị Bộ trưởng ASEAN lần thứ 5 về vấn đề ma túy (AMMD), được tổ chức tại Singapore vào ngày 19-20 tháng 10 năm 2016. Kế hoạch này đề cập đến vấn đề thực thi pháp luật, hợp tác ngoài khu vực, điều trị và phục hồi chức năng và giáo dục phòng ngừa. Vào tháng 10 năm 2024, các nhà lãnh đạo ASEAN đã ban hành tuyên bố nhằm tăng cường và hiệu chỉnh lại các nỗ lực phối hợp, thừa nhận công nghệ hiện đại và kết nối kỹ thuật số được khai thác trong hoạt động buôn bán ma túy bất hợp pháp (Josiah Patrick P.Bagayas, 2025).

Trung tâm hợp tác về ma túy ASEAN-NARCO đã được thành lập “như một cơ chế để cung cấp các biện pháp phòng ngừa và giải quyết tình trạng lạm dụng ma túy của hầu hết các quốc gia thành viên ASEAN. Ngoài ra, Mạng lưới giám sát ma túy ASEAN cũng cung cấp nền tảng chia sẻ thông tin bằng các phân tích tình hình ma túy trong khu vực, trình bày quan điểm quốc gia và kết hợp các phương pháp tiếp cận sáng tạo để xác định và giám sát các vấn đề ma túy mới nổi” (UNODC, 2024). Hơn nữa, tất cả các quốc gia thành viên ASEAN tuyên bố cùng nhau chống lại việc sản xuất và buôn bán ma túy bất hợp pháp trong khu vực Đông Nam Á bằng cách ngăn chặn năng lực sản xuất và buôn bán ma túy bất hợp pháp. Điều này làm giảm việc buôn lậu ma túy bất hợp pháp ở ASEAN và các khu vực khác bị ảnh hưởng bởi ma túy từ khu vực Tam giác vàng.

*Luận cứ, các hoạt động hợp tác của ASEAN được phối hợp chặt chẽ.* Với thỏa thuận chung không có tiền chất, không có ma túy, các nước thành viên ASEAN được khuyến khích hợp tác trong việc ngăn chặn các hóa chất tiền chất, bao gồm: 1) Chặn bắt buôn lậu tiền chất hóa học bất hợp pháp đã được nhập khẩu, xuất khẩu hoặc quá cảnh qua các quốc gia thành viên ASEAN đến các địa điểm sản xuất tại Tam giác vàng; 2) Phối hợp ngăn chặn và trấn áp buôn bán ma túy bất hợp pháp

thông qua việc ngăn chặn, bắt và thu giữ ma túy bất hợp pháp được sản xuất tại các khu vực Tam giác vàng đang được buôn lậu sang các nước thành viên ASEAN và ngoài khu vực; 3) Xây dựng năng lực cho các quốc gia biên giới ở khu vực Tam giác vàng để cải thiện khả năng kiểm soát ma túy của các cơ quan kiểm soát ma túy quốc gia; 4) Cung cấp hỗ trợ hoặc tìm kiếm viện trợ cho phát triển khu vực thông qua các dự án để tăng cơ hội việc làm, cải thiện điều kiện sống của người dân, giảm thiểu sự tham gia vào hoạt động sản xuất ma túy; 5) Tăng cường hợp tác và phối hợp giữa các thành viên ASEAN thông qua cơ chế hiện có như chia sẻ thông tin tình báo, ngăn chặn buôn bán ma túy thông qua Lực lượng đặc nhiệm ngăn chặn sân bay ASEAN và Lực lượng đặc nhiệm ngăn chặn cảng biển ASEAN; hoạt động hợp tác để trấn áp các tổ chức ma túy hoạt động ở Tam giác vàng và mạng lưới của chúng trong khu vực ASEAN. Các hệ thống và cơ chế như vậy có thể được tích hợp đặc biệt tại các khu vực biên giới cũng như các điểm xuất nhập khẩu; 6) Hỗ trợ mở rộng cho dự án vận hành sông Mê Kông an toàn. Những hoạt động này cũng có thể bao gồm việc chặn các hóa chất tiền chất bất hợp pháp, điều tra và trấn áp các tổ chức buôn bán ma túy bất hợp pháp (ASEAN Report, 2022).

Đối với khu vực Sông Mê Kông, là trung tâm sản xuất ma túy bất hợp pháp phức tạp nhất, lan rộng khắp Đông Á và Đông Nam Á, trong một động thái nhằm tăng cường hợp tác khu vực chống lại việc sử dụng, sản xuất và buôn bán ma túy, tại Vientiane (Lào), ngày 28 tháng 6 năm 2024, cuộc họp Ủy ban Quan chức cấp cao của các quốc gia bao gồm Campuchia, Trung Quốc, Lào, Myanmar, Thái Lan, Việt Nam và Ủy ban Liên hợp quốc về phòng chống ma túy đã ký Biên bản ghi nhớ Mê Kông về kiểm soát ma túy tại khu vực Tiểu vùng Mekong mở rộng, nhấn mạnh tầm quan trọng của việc tăng cường hợp tác trong trao đổi thông tin, hoạt động chung và xây dựng năng lực. Các quốc gia đã thảo luận về các mối đe dọa mới nổi, bao gồm nhu cầu giải quyết nguyên nhân gốc rễ của vấn đề ma túy và việc chuyển hướng các hóa chất tiền chất không được kiểm soát. Bên cạnh đó, sáu Chính phủ đã phát động Chiến dịch chung Mê Kông an toàn 2024, đưa ra sáng kiến trong việc hợp tác chặt chẽ hơn trong cuộc chiến chống buôn bán ma túy, đặc biệt là hợp lý hóa hoạt động truyền thông thực thi pháp luật và phối hợp các nguồn lực để hình thành sức mạnh tổng hợp trong khu vực nhằm chống lại tội phạm ma túy (United Nations, 2024).

Ngoài ra, các nhóm tội phạm ma túy có tổ chức đang hạ chi phí sản xuất và mở rộng quy mô sản xuất bằng cách sử dụng các hóa chất không được kiểm soát. Các quốc gia khu vực ASEAN cho rằng các cuộc họp thường xuyên là nền tảng quan trọng để tăng cường nỗ lực chung nhằm chống lại nạn buôn bán ma túy bất hợp pháp ở tiểu vùng sông Mê Kông. Trung tâm Kiểm soát điều phối Mê Kông an toàn được quy tụ tất cả các quốc gia trong tiểu vùng sông Mê Kông như một phần trong nỗ lực chống lại nạn buôn ma túy, đã thông qua Kế hoạch hành động quốc gia về kiểm soát ma túy giai đoạn 2023-2027, bao gồm việc triển khai chiến dịch chung đấu tranh phòng chống và trấn áp tội phạm ma túy trên đường bộ, đường

sông và các tuyến biên giới, cho thấy nỗ lực hợp tác phòng chống tội phạm ma túy tại khu vực Đông Nam Á (Hoàng Hà, 2024).

*Luận cứ, về cơ chế phối hợp của Việt Nam với các nước trong khu vực ASEAN về chống tội phạm ma túy tại Việt Nam:* do Việt Nam có đặc điểm về vị trí địa lý, địa hình có đường biên giới chung trải dài với các nước láng giềng Trung Quốc, Lào, Campuchia - là các quốc gia đồng thời cũng chịu ảnh hưởng lớn của vấn nạn sản xuất, mua bán, vận chuyển trái phép ma túy; Việt Nam còn ở vị trí rất gần khu vực sản xuất, buôn bán ma túy lớn của khu vực và thế giới là Tam giác vàng nên áp lực chống tội phạm buôn lậu ma túy là thách thức rất lớn. Việt Nam đã ký các hiệp định song phương với các quốc gia bị ảnh hưởng bởi tội phạm ma túy, tập trung về việc kiểm soát chống tội phạm ma túy tại các khu vực biên giới; đồng thời trao đổi thông tin phòng chống tội phạm ma túy, cũng như phối hợp thực hiện các chuyên án ma túy. Đối với việc hợp tác đa phương của Việt Nam với các nước ASEAN, các hoạt động kiểm soát vận chuyển ma túy được thực hiện qua các tuyến đường bộ, đường biển và hàng không. Đồng thời Việt Nam đã cùng các quốc gia tham gia chiến dịch chung trong khu vực nhằm chống lại lượng ma túy trung chuyển qua nước thứ ba tại khu vực Sông Mekong.

### **3.2. Thảo luận**

*Luận điểm thứ nhất về mặt thuận lợi trong việc phòng chống ma túy của các quốc gia trong khu vực ASEAN,* đặc biệt là các nước trong khu vực sông Mê Kông đã khẳng định kiên định mục tiêu xây dựng Cộng đồng ASEAN không ma túy, phản đối hợp pháp hóa sử dụng ma túy, tôn trọng chủ quyền của mỗi quốc gia thành viên. Đồng thời tiếp tục ủng hộ vai trò trung tâm Hội nghị ủy ban kiểm soát ma túy Liên Hợp Quốc với tư cách là cơ quan nòng cốt về hoạch định chính sách kiểm soát ma túy thế giới. Việc thống nhất quan điểm, lập trường, quan điểm và nguyên tắc chỉ đạo phòng chống ma túy trên diễn đàn quốc tế một mặt thể hiện sự thống nhất đoàn kết rất cao của ASEAN trong vấn đề kiểm soát ma túy quốc tế. Bên cạnh đó lập trường này đặc biệt quan trọng khi mà thế giới hiện nay đang có những xu hướng khác biệt nhau về vấn đề kiểm soát ma túy và đang có đòi hỏi điều chỉnh chính sách kiểm soát ma túy.

*Luận điểm thứ hai về khó khăn của khu vực ASEAN trong phòng chống tội phạm ma túy đó là sự xung đột hệ thống pháp luật.* Các quốc gia khu vực ASEAN đang hạn chế trao đổi thông tin và đào tạo chuyên môn về chống tội phạm ma túy, cũng như xây dựng năng lực không đầy đủ trong nội khối ASEAN. Các quốc gia có xu hướng giải quyết ưu tiên tội phạm trong nước hơn tội phạm xuyên quốc gia, bởi do nguồn lực và năng lực hạn chế, đã khiến các quốc gia không muốn dốc toàn lực chống lại tội phạm ma túy. Điển hình là Myanmar, Campuchia và Lào có hệ thống chống tội phạm chưa toàn diện, vì thế các quốc gia này đã trở thành nơi ẩn náu an toàn cho các mạng lưới tội phạm. Sự mất cân bằng trong cam kết của các quốc gia ASEAN đã làm chệch hướng tiếp cận cơ bản và chuẩn hóa đối với việc chống lại nạn buôn bán ma túy bất hợp pháp xuyên quốc gia. Hơn nữa nguyên tắc

tôn trọng chủ quyền quốc gia và nguyên tắc không can thiệp vào công việc nội bộ quốc gia được ghi nhận trong Hiến Chương Liên Hợp Quốc được các quốc gia cân nhắc cho việc duy trì các nỗ lực hợp tác trong việc thực thi luật hình sự xuyên quốc gia trong công tác chống ma túy tại Đông Nam Á.

*Luận điểm thứ ba, các quốc gia thành viên ASEAN cần tập trung thực hiện thúc đẩy và nâng cao hiệu quả hợp tác trong đấu tranh phòng, chống ma túy:* Ở cấp độ quốc gia, các quốc gia cần chủ động nâng cao chất lượng trao đổi thông tin qua cơ quan đầu mối của ASEAN; chia sẻ kinh nghiệm trong công tác phòng, chống ma túy; triển khai các đợt cao điểm tuyên truyền, tấn công, trấn áp tội phạm ma túy trên tuyến biên giới; tiến hành điều tra chung đối với các vụ án liên quan đến tội phạm về ma túy xuyên quốc gia.

Ở cấp độ khu vực, các nước ASEAN cần tăng cường hợp tác với nhau thông qua cơ chế đối thoại trong lĩnh vực nâng cao năng lực cho lực lượng hành pháp và hỗ trợ trang thiết bị, phương tiện kỹ thuật phục vụ công tác phòng, chống ma túy. Các nước cần tiếp tục duy trì và nâng cao hiệu quả các cơ chế hợp tác hiện có như Hội nghị cấp Bộ trưởng ASEAN về vấn đề ma túy hay Tổ công tác phòng, chống ma túy qua đường hàng không, cảng biển hoặc xem xét xây dựng các cơ chế hợp tác khác để đạt được hiệu quả hơn nữa. Các nước cần tiếp tục tăng cường phối hợp triển khai các giải pháp kiểm soát và phòng, chống thất thoát tiền chất, triệt phá các cơ sở sản xuất ma túy; tăng cường triển khai trạm kiểm soát ma túy tại các tuyến trọng điểm; hỗ trợ kỹ thuật, nâng cao năng lực cho lực lượng thực thi pháp luật; tăng cường và mở rộng hoạt động của Văn phòng liên lạc qua biên giới. Đồng thời, các nước trong khu vực ASEAN cần tiếp tục thể hiện sự đoàn kết, thống nhất trong việc thể hiện quan điểm, lập trường đối với chính sách kiểm soát ma túy toàn cầu, đóng góp tiếng nói xây dựng nỗ lực chung của cộng đồng quốc tế.

#### **4. Kết luận**

Thị trường ma túy tổng hợp ở Đông Á và Đông Nam Á tiếp tục tăng trưởng ở mức đáng lo ngại, khi các nhóm tội phạm có tổ chức lợi dụng những lỗ hổng trong thực thi pháp luật và thách thức quản lý để buôn bán ma túy với khối lượng lớn và mở rộng sản xuất. Như trên đã phân tích, các quốc gia trong khối ASEAN đã nỗ lực đưa ra chính sách và triển khai quyết liệt đối với hoạt động buôn lậu ma túy. Sự hợp tác trong nội khối ASEAN là điều quan trọng tạo thành liên kết giữa các quốc gia nhằm giảm thiểu và triệt phá tội phạm buôn ma túy tại khu vực Đông Nam Á./.